

УДК 338.336

Біоекономічні засади формування пріоритетів економічного зростання в Україні

Мартусенко І.В.

кандидат географічних наук, доцент
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету

Статтю присвячено дослідженню біоекономічних засад формування пріоритетів економічного зростання в Україні. Система таких пріоритетів є сьогодні передумовою створення в Україні не тільки ефективного господарства, що функціонує на біоекономічних засадах, а й сучасної конкурентоспроможної екологічно безпечної економіки – біоекономіки. Виявлено та окреслено чотири групи пріоритетів економічного зростання, які становлять структурний каркас сучасної економіки України.

Ключові слова: біоекономіка, пріоритети економічного зростання, біоекономічні засади, біотехнології, біопродукти, національне господарство.

Martusenko I.V. BIOECONOMIC PRINCIPLES OF THE FORMATION OF PRIORITIES OF ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE

Статья посвящена исследованию биоэкономических основ формирования приоритетов экономического роста в Украине. Система таких приоритетов является сегодня предпосылкой создания в Украине не только эффективного хозяйства, функционирующего на биоэкономической основе, но и современной конкурентоспособной экологически безопасной экономики – биоэкономике. Выявлены и обозначены четыре группы приоритетов экономического роста, которые составляют структурный каркас современной экономики Украины.

Ключевые слова: биоэкономика, приоритеты экономического роста, биоэкономические основы, биотехнологии, биопродукты, национальное хозяйство.

Martusenko I.V. THE BIOECONOMIC PRINCIPLES OF THE FORMATION OF PRIORITIES OF ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE

The article is devoted to the research of bioeconomic principles of formation of priorities of economic growth in Ukraine. The system of such priorities is, today, a prerequisite for the creation in Ukraine of not only an efficient economy operating on a bioeconomic basis but also a modern competitive environmentally friendly economy – bioeconomy. Four groups of priorities of economic growth, which form the structural framework of the modern economy of Ukraine, were identified and outlined.

Keywords: bioeconomics, priorities of economic growth, bioeconomic principles, biotechnology, bioproducts, national economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стратегічне партнерство між Європейським Союзом та Україною ґрунтується на спільних цінностях та інтересах в питаннях екологізації суспільного розвитку й є життєвим фактором зміцнення миру, стабільності та процвітання в Європі. Географія та розмір нашої держави, її ресурсно-демографічний потенціал, а також розташування на осях Північ-Південь та Схід-Захід ставлять Україну в унікальне положення в Європі й роблять її визначальним чинником у масштабах регіону. Базовою концепцією даного партнерства є Модель сталого розвитку суспільства, яка передбачає модернізацію національного господарства України, поліпшення рівня та якості життя населення, загальну екологізацію економіки держави та її перехід на біоекономічні засади [5, с. 160], а також приєднання до

«Стратегії 2020». Ключовими положеннями даної Стратегії є біоекономіка та «зелене» зростання в Європі через стійке виробництво і перетворення біомаси у волокна, енергію, низку харчових та промислових продуктів, товарів для здоров'я населення.

Біоекономіка – відносно молодий складник суспільного розвитку, який лежить в основі інноваційних змін та є відповіддю сучасності на виклики глобалізації. Вона ґрунтується на застосуванні біотехнологій та використанні відновлювальних біоресурсів для виробництва продукції та енергії. Часто біоекономіку називають «зелена економіка», «економіка знань», «економіка біопродукції» [6, с. 100]. Біоекономіка повністю ґрунтується на використанні відновлюваних джерел енергії, біоматеріалів, кінцевих результатах біопроектів і потенціалі екотехнологій для виробництва

новітніх біопродуктів, отримання прибутку від їх реалізації [3, с. 6–7].

Процеси переходу національного господарства на біоекономічні засади в основі своїй мають базуватися на відновленні біологічної цінності природних ресурсів, їх раціональному використанні, екологізації господарського комплексу через упровадження новітніх технологій та інновацій, особливо у промисловому секторі, збільшенні енергетичного потенціалу території на біоекономічній основі, широкомасштабному використанні відновлювальної біомаси, рециклінгу природних ресурсів, розвитку маловідходних, безвідходних та біотехнологій. На жаль, господарство України продовжує використовувати технології 4-5-го технологічних укладів, мають місце тенденції нестійкості, подальшого розшарування промислових виробництв за результатами функціонування й можливостями інноваційного розвитку як унаслідок впливу кон'юнктурних коливань, так і, вочевидь, несприятливих макроекономічних й інституційних умов. Саме тому біоекономічні засади господарювання вбачаються головним фактором подальшого економічного зростання в Україні. Цей процес супроводжуватиметься не тільки раціональним використанням природних ресурсів, а й активним упровадженням ресурсозберігаючих та біотехнологій, промислових і сільськогосподарських інновацій, альтернативної енергетики, вторинного використання сировини й води та переходом господарства до біоекономіки, водночас не відмовляючись від підвищення ефективності виробничої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні та прикладні дослідження розвитку національної економіки на основі ресурсозбереження та біоекономічних засад, питання екологізації господарства та його економічного зростання на ґрунті біоінновацій розглядаються сьогодні широким колом науковців і практиків, це праці: Байдали В.В., Балацького О.Ф., Вишневської О.М., Гайдуцького П.І., Даниленка А.С., Данилишина Б.М., Дорогунцова С.І., Добряка Д.С., Літвак О.А., Лисецького А.С., Мельника Л.Г., Месель-Веселяка В.Я., Павлової Г.Є., Погріщук Г.Б., Саблука П.Т., Савчука В.К., Талавирі М.П., Третяка А.М., Туниці Ю.Ю., Федорова М.М., Федулової Л.І., Хвесика М.А., Шикуди М.К. та ін. Серед зарубіжних дослідників варто виділити Gerald A. Carlson, Gregory Graff, Colin W. Clark, Alan Bennett, Juan Enriquez-Cabot, David Zilberman та ін. Аналіз концепції сталого розвитку, еко-

логізації економіки та суспільства, екологізації виробництва зробили Багров М.Б., Голубець М.А., Горленко О.І., Дейлі Г., Долішній М.І., Кваша С.М., Лісовський С.А., Підгрушний Г.П., Руденко Л.Г. та інші. Питання біоенергетики, енергетичного потенціалу біомаси, галузевого ресурсозбереження окреслено у працях Ганженко О.М., Голуб Г.А., Домбровського О.Г., Жовмір М.М., Кудрі С.О., Кузьмінського Є.В., Макарчука О.Г., Медведовського О.К., Шпичака О.М. та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Початок третього тисячоліття став надзвичайно контрастним, адже на тлі осмислення важливості збереження середовища існування суспільство продовжує потребувати більше матеріальних благ. Постають питання: чи можливе економічне зростання без руйнування довкілля? чи продовжуватиметься протистояння досить «ворожих» нині світів – «світу природи» та «світу людини»? які механізми та засади стануть запорукою дружнього співіснування економіки, суспільства та природного середовища? Потребують подальшого аналізу проблеми екологізації господарства, біоекономіки як у загальнодержавному, так і в регіональному просторі. Необхідні подальші дослідження системи біоекономічних засад й умов та біоекономічного потенціалу розвитку промисловості, АПК, сфери послуг, біоенергетики, ринків органічних продуктів, біомаси, біоматеріалів, альтернативної енергетики тощо.

Науковий та практичний інтерес становить дослідження саме біоекономічних засад формування пріоритетів економічного зростання, адже вони є не тільки головною умовою, рушійною силою, причиною біоекономічних процесів у розвитку національної економіки, біоекономічні засади та передумови розглядаються нині як альтернатива наявним чинникам розвитку галузей економіки. Хоча поняття біоекономічних засад розвитку господарства залишається сьогодні предметом дискусій, не викликає сумніву, що основним підґрунтям біоекономічних перетворень економіки України виступатиме сільське господарство, адже тут формуватиметься основна сировинна база, передусім відновлювальна біомаса. Крім того, простір держави і наявний природний потенціал також є засадами, що визначають біоекономічну основу господарства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення пріоритетів економічного зростання в Україні та аналіз біоекономічних засад їх розвитку.

Головним завданням цього дослідження є окреслення можливостей розвитку пріоритетних галузей та секторів економіки України на біоекономічних засадах, визначення шляхів активізації та розширення біоекономічних процесів у національному господарстві з огляду на сучасні тенденції розвитку України як складової частини європейського простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структурна переорієнтація економіки України пов'язується з необхідністю сучасних перетворень, які, без сумніву, ґрунтуватимуться на біоекономічних засадах. Такими засадами виступає сукупність основ, підвалин, обставин, що зумовлюють використання наявної біоекономічної основи, біологічного матеріалу (біомаси, відходів рослинництва, тваринництва, лісового, комунального господарства, харчової промисловості, енергетичних біоресурсів, відновлюваних джерел енергії, біотехнологій тощо) для виробництва екологічно чистих видів енергії, продуктів та продукції, медичних препаратів, біоволокна, а отже, для загальної екологізації економіки й поліпшення рівня та якості життя населення. Біоекономічні засади відіграватимуть важливу роль в економічному зростанні та сприятимуть: становленню сталої економіки; прискоренню темпів розвитку інновацій (сучасних технологій), новітніх форм і методів організації та управління інноваційними процесами; розширенню можливостей адаптації різних форм господарства країни до потреб внутрішнього та зовнішнього ринку; введенню в економіку нових видів економічної діяльності, ресурсозбереження, безвідхідних технологій тощо.

Нові види економічної діяльності базуються передусім на використанні сучасних досягнень науки й техніки, новітніх людських здатностей, «ноу-хау», біотехнологій, сучасних ідей, методів та способів ведення господарської діяльності, новітніх технологічних процесів, раціонального природокористування, ресурсозбереження та загальної екологізації економіки. Наслідки реалізації цих процесів будуть різні (табл. 1), проте не викликає сумніву, що Україна потребує модернізації та ефективного подальшого розвитку національного господарства, що дасть змогу розбудувати міцну, конкурентоздатну європейську державу.

Варто зазначити, що сучасні проблеми розвитку господарства України проявляються у більшості секторів національної економіки та соціальної сфери, це передусім:

1) гіперконцентрація продуктивних сил у високоіндустріальних та високоурбанізованих районах;

2) досі велика частка енерго-, водо-, паливо-, капіталомістких галузей;

3) недостатня державна підтримка біотехнологічних, наукомістких, технологічно розвинутих галузей;

4) проблеми розвитку машинобудівного комплексу, особливо наукоємних, конкурентоздатних галузей;

5) нестабільність ситуації у ПЕК, повільні темпи переходу до відновлювальної енергетики, зовнішнє постачання енергоресурсів;

6) недостатній рівень упровадження альтернативної енергетики, ресурсозберігаючих технологій та екологізації економіки;

7) низький рівень інноваційності сільського господарства, вельми повільні прояви участі у новій «зеленій» та «блакитній» (інтенсивний розвиток аквакультури) сільськогосподарських революціях;

8) несприятлива зовнішньоекономічна та геополітична ситуація, військові дії на сході країни, анексія Криму;

9) несприятлива структура експорту та імпорту, нестабільність національної валюти;

10) гостра потреба у створенні сприятливого господарського середовища та сприятливого інвестиційного клімату;

11) важкі демографічні проблеми, що проявляються у природному скороченні населення, безробітті, загостренні ситуації на ринку праці, нераціональному розподілі трудових ресурсів;

12) соціальні проблеми: низький життєвий рівень населення. Існують проблеми використання природно-ресурсного потенціалу, техногенні та екологічні проблеми, значно глибші диспропорції соціально-економічного розвитку у сільській місцевості ніж у містах [4, с. 218].

Структурна перебудова економіки країни проводиться в усіх великих галузях, але особливої значимості набула у промисловості. Її основними напрямками визначено: підвищення соціально-економічної спрямованості промисловості та забезпечення високих темпів виробництва предметів споживання на біоекономічній основі; вдосконалення галузевої, внутрішньогалузевої та територіальної структур, забезпечення збалансованості та пропорційності розвитку промислового комплексу; модернізація та перехід на нові прогресивні технології всіх базових галузей промисловості; активний розвиток наукомістких

**Наслідки впровадження нових видів економічної діяльності
в суспільну систему України**

№	Сфери прояву нових видів економічної діяльності	Можливі позитивні наслідки	Можливі негативні наслідки
1	Економічна	Формування нової збалансованої галузевої, територіальної, функціональної структури економіки на біоекономічних засадах економічно-екологічної ефективності	Можливе формування нових диспропорцій (цифрової або інформаційної асиметрії) в залежності від доступу до інновацій
		Активна участь у процесах глобалізації, інтеграція у світовий простір	Обмеження політики протекціонізму, відсутність захисту від недобросовісної конкуренції, відсутність ринків біопродукції.
		Утворення нового біопродукту Формування українського бренду	Втрата спеціалізації господарства, загроза перетворення на сировинний придаток
2	Соціальна	Підвищення рівня та якості життя населення, стабілізація демографічних процесів	Збільшення ризиків для здоров'я від надмірного використання нових технологій, оскільки негативний ефект проявляється згодом і потребує нових тривалих клінічних досліджень
		Оптимізація національного ринку праці та конкурентоздатні позиції на міжнародному ринку праці	Дисбаланс міграційного сальдо
3	Екологічна	Збереження довкілля шляхом застосування нових енерго- і ресурсощадних, безвідхідних та біотехнологій. Розвиток та використання альтернативних джерел енергії, біомаси, біоволокна. Екологізація суспільної життєдіяльності	Надмірне залучення інших видів ресурсів, яке призводить до здешевлення новітньої продукції. Виснаження с/г земель. Потужні фінансові витрати на ДР і відсутність венчурного капіталу
4	Правова	Формування нових правових відносин і визнання верховенства права у державі, розвиток права інформаційної діяльності, захист прав інтелектуальної власності, імплементація біопродукту	Поширення несанкціонованих атак хакерів на комп'ютерні системи, вірусні пошкодження, можливість мережевого тероризму, складність до врегулювання правових відносин у віртуальній сфері. Сліпе перенесення нових форм організації часто породжує порушення у їх діяльності
5	Політична	Сприяння розвитку власної політики господарювання, зменшення залежності від зовнішніх впливів та інституційне оновлення управління. Зміцнення геополітичного статусу України	Недотримання правил гри на світовому ринку технологій та інновацій, зростання конкуренції та політики лібералізації глобального середовища, гонитва за інноваціями, небезпека глобалізаційного поглинання. Геополітичні конфлікти. Біотероризм, біологічна зброя.

Джерело: розроблено на основі [8; 9] та вдосконалено автором

галузей; комбінування і кооперування виробництва для комплексного використання мінеральної сировини, утилізації відходів, виробництва біоматеріалів. Серед біоекономічних засад подальшого економічного зростання в

Україні виступають наявні вже сьогодні можливості стійкого виробництва та переробки біомаси у низку промислових, харчових, енергетичних продуктів і волокон. Біомаса має виняткову конкурентну характеристику – це

відновлювальний матеріал, якому властивий рециклінг. В Україні таким біологічним («зеленим») матеріалом є продукція та відходи сільськогосподарського, лісового, тваринного, рибного походження, харчової, переробної та хімічної галузей, що водночас виступає як продукт або як сировина [6, с. 98].

На основі вищезазначених проблем, засад та особливостей стає можливим формування пріоритетів економічного зростання в Україні.

Перший пріоритет – розвиток високотехнологічних галузей (ракетно-космічна техніка, літако-, моторобудування, електрозварювання, порошкова металургія, промисловість біотехнологій, біоматеріалів та біоволокон, окремі виробництва військово-промислового комплексу, біоінженерія). Виходячи з реалій українського буття, у першочерговому порядку необхідно знайти можливості щодо перспектив розвитку таких галузей, як: наукоємні машинобудівні виробництва (авіаційна та ракетно-космічна галузі, суднобудування, сільськогосподарське машинобудування, енергетичне і транспортне машинобудування, випуск надійного й споживчо привабливого обладнання для відновлюваної енергетики, високотехнологічне обладнання для добувної та металургійної промисловості) й альтернативна енергетика із супутніми виробництвами біогазу, біодизеля, біопелет та інших енергетичних біопродуктів.

Однак панівними в Україні залишаються ресурсномісткі низькотехнологічні галузі, а високотехнологічні напрями створюють лише близько 3–5% загального продукту. Найпрогресивніші наукомісткі біоекономічні галузі – нанотехнології, оптоелектроніка, біотехнології, геноміка, фотоніка в Україні майже відсутні, їхня частка у ВВП становить менше 0,1% [2]. Український ринок заповнюється високотехнологічною продукцією товаровиробників інших країн, а продукція і технології українських виробників залишаються невикористаними. Потрібно впроваджувати високі технології подвійного призначення, промислові біотехнології, які забезпечать організацію серійного виробництва високотехнологічної продукції народногосподарського призначення.

Перспективним для України залишається приладобудування, а саме високотехнологічні прилади і системи широкого функціонального та галузевого призначення, зокрема для розвитку житлово-комунальної та соціальної (охорона здоров'я, освіта) сфер, виробництво медичного обладнання та устаткування.

Щодо традиційних виробництв, то належної уваги вимагають процеси добування корисних копалин та новітні види виробництв з їх комплексного використання, збільшення глибини переробки природних ресурсів, що дасть змогу не підвищувати рівні їх видобутку; виробництво біоенергетичних продуктів, у тому числі на основі відтворювальних і нетрадиційних ресурсних джерел, розширення біоенергетики, виробництва біопалива; базові переробні виробництва (металургія, хімія та нафтохімія, розвиток біофармацевтики). Традиційні галузі матеріально-сировинного сектору промисловості також мають розвиватися, але тільки на принципово новому техніко-технологічному фундаменті та в економічно доцільних і екологічно допустимих межах.

Другий пріоритет – перехід до прогресивних форм функціонування та виробництва галузей АПК. Сьогодні серйозно постають питання якості та конкурентоспроможності продукції АПК. Сільському господарству належатиме функція ядра біоекономіки, адже тут формуватиметься основна сировинна база, передусім відновлювальна біомаса [7, с. 87]. Враховуючи вищевикладене, виникає необхідність розгортання національної інноваційної системи, впровадження механізму надійного забезпечення аграрного сектору науковими розробками й новими біотехнологіями та біоінноваціями. Вагомим складником даного пріоритету є виробництво екологічно і біологічно чистих харчових продуктів, виробництво біомаси, біоволокна та активний розвиток органічного землеробства, випуск біодобрив, розвиток біоферментації та аквакультури.

Природно-ресурсний потенціал України, його специфічні особливості є запорукою майбутнього розвитку не тільки агропромислового виробництва і рекреаційно-туристичного господарства, а й біоекономіки світового значення. Одним зі стратегічних ресурсів XXI ст. стають продукти харчування. Це об'єктивний процес, тому що людей на Землі стає все більше, а сільськогосподарських земель – усе менше, тому агропромисловий ресурс стає провідним стратегічним біоресурсом. Існують наукові та геополітичні припущення, що основні конфлікти в близькому майбутньому виникатимуть не за нафту, як було раніше, а за життєвий простір та їжу.

Україна збирає близько 60 млн. т зерна, і 10 млн. т соняшника щорічно. При цьому наша держава вийшла на друге місце у світі після США за експортом зерна. Україна нині

виробляє близько 50% соняшникової олії світу. Та й по інших показниках розвитку АПК наша держава міцно займає позиції в переліку 5–10 провідних країн світу. І це за врожаєм вдвічі-втричі меншому, ніж у розвинутих країнах Європи. Крім того, українські зернові ресурси – це базові біопродукти, які також є джерелом біоенергетичної сировини (етанол, біоетанол) [1].

Ще однією важливою об'єктивною особливістю України, що визначає пріоритетність розвитку АПК, є те, що в ній зосереджено значні площі так званих «солодких» чорноземів. За наявності в нашій країні близько 30–40% чорноземів світу (за різними методиками обрахування їх площі), у нас знаходиться всі 100% «солодких» чорноземів, на яких можна вирощувати найякіснішу сільськогосподарську продукцію в світі. У цьому криються ще одні об'єктивні конкурентні переваги української сільськогосподарської продукції перед продукцією інших країн. Науковці-аграрії передбачають, що, увійшовши до ЄС і піднявши врожайність до його стандартів, Україна здатна зайняти лідерські позиції у світі за експортом продуктів харчування, біопродуктів, біопластику та органіки.

За значної наявності штучних водойм та ставків (за даними Водного фонду, в Україні понад 49 400 ставків і водосховищ, в оренді знаходиться 17 860 ставків, або 36% від їх загальної кількості) існують перспективи активної участі у «блакитній революції» – інтенсивному розвитку аквакультури, за якої світ перейшов на розширення рибництва та скорочення вилову дикої риби. Зараз у світі вирощується більше риби, ніж яловичини, тому що розведення аквакультури та штучного рибництва майже у сім разів продуктивніше за розведення великої рогатої худоби (порівнюється кількість корму, затраченого на отримання одного кілограму приросту маси). В умовах зростання попиту й виснаження природних рибних запасів майже половину всієї риби та морепродуктів у світі зараз постачають рибні господарства та ферми, ця продукція надходить також і в Україну, але можливості розвитку власного рибного господарства нашою країною практично не реалізуються, а всі шанси для цього дійсно існують.

Третій пріоритет – транзитні перевезення вантажів, транспортування нафти, газу, електроенергетика, надання міжнародних послуг у сфері транспорту, зв'язку, телекомунікацій, інформаційних потоків, міжнародної логістики. Технологічні потужності національної

транспортної інфраструктури дають можливість щороку перевозити залізницями, внутрішнім водним та автомобільним транспортом і переробляти в портах понад 70 млн. т продукції та доставляти трубопровідним транспортом близько 200 млн. т сировини, тобто наявний транзитний потенціал України використовується на 70%, а на транспорті загального користування – лише на 50%. Основні причини, що стримують розвиток транзиту вантажів в Україні: 1) невпорядкованість системи контролю вантажів на кордоні; 2) висока вартість послуг, що надаються контрольними службами; 3) низька швидкість доставки вантажів; 4) несприятлива кримінальна ситуація та військові дії на сході; 5) відсутність комплексу правових актів, що регулюють транзитні перевезення.

Ці проблеми покликана розв'язати загальнодержавна Комплексна програма утвердження України як транзитної держави, яка спрямована на забезпечення інтеграції України в європейську та світову економічні системи. Крім того, найсприятливішою позицією в ЕГП України є транспортно-географічне положення. За даними британської консалтингової фірми «Рендал», Україна має найвищий транспортний рейтинг в Європі – 3,25. На другому місці Польща – 2,85. Об'єднавши власні зусилля у цій важливій сфері, Україна і Польща можуть стати монополістами на мосту між Європою й Азією, створити провідний безпечний коридор між Балтійським і Чорним морями [4, с. 222]. Цей потенціал поки що використовуються дуже слабо. Також транспортний комплекс вимагає екологізації.

Четвертий пріоритет – розвиток туристично-рекреаційного та медичного комплексів. Туристична галузь є невід'ємним складником національного і світового ринків і розглядається як перспективний напрям. Посідаючи друге місце у світовій економіці після комп'ютерної та електронної промисловості, вона випереджає такі галузі, як нафтопереробка та автомобілебудування. Це достатньо біо- та екологічно чистий вид діяльності, що приносить значні прибутки та популяризує біоекономічний напрям розбудови країни. Медичний комплекс України має виняткові можливості розбудови біопромисловості, біофармацевтики, біогенетики, розвитку біомедичних технологій тощо.

Україна володіє дуже значним рекреаційно-туристичним потенціалом, де конкурентні переваги перед іншими країнами очевидні. З давніх-давен суспільство прагне

«хліба і видовищ» без загрози для існування. Перше забезпечить агропромисловий комплекс України, друге – відновлена історико-культурна спадщина української нації та мальовничі ландшафти країни, морське узбережжя та Карпатські гори, також сюди варто додати ще сотні унікальних замків і фортець, які треба відновлювати, історично-архітектурних ансамблів (Львів, Київ, Кам'янець-Подільський, Кременець, Буша та ін.), найдовші у світі гіпсові печери, Товтри, Мізоцький, Словечансько-Овруцький кряжі, Гологори, Вороняки, Розточчя і багато іншого. Безпечність та привабливість туристично-рекреаційного бізнесу пропорційна біоекономічним засадам зростання економіки держави. Про конкурентні переваги українських природних умов і ресурсів, їх біоекологічний та біоекономічний потенціал досить добре відомо. Європейські дослідники виявили, що найкращі на континенті умови для життя і господарської діяльності людини знаходяться у Вінницькій області, в районі міста Немирів, а найкраще середовище для розвитку європейського туризму в XXI ст. знаходиться в Українських Карпатах, зокрема в Гуцульщині.

Ресурси для розвитку санаторно-курортного комплексу України нині є унікальними. Держава володіє практично всіма видами відомих людству ресурсів для лікування й відновлення – від найбільшої кількості лікувальних грязей до унікальних на планеті за хімічним складом і обсягами мінеральних лікувальних вод. Проте найбільшою проблемою та гальмом для туристично-рекреаційного комплексу залишаються низький рівень розвитку туристичної інфраструктури, відсутність реклами та несформованість українського туристично-рекреаційного та медико-оздоровчого бренду.

Слід відзначити, що перші три блоки пріоритетів становлять структурний каркас сучасної економіки України і мають значні біоекономічні засади для подальшого інноваційного й конкурентоспроможного розвитку. Дослідження вищезазначених напрямів і проблем структурної перебудови та пріоритетів біоекономічного зростання в Україні наводять на думку про те, що дані тенденції стануть реальнішими за рахунок реалізації політики «трьох і»: інновацій, інвестицій, інтеграції [6, с. 105]. Інновації забезпечать технологічне вдосконалення, модернізацію економіки, дадуть змогу виробляти конкурентоздатну біопродукцію без завдання шкоди зовнішньому природному середовищу, зменшать залежність України від вичерпних енергетичних ресурсів, тощо. Інвес-

тиції тісно пов'язані з інноваціями, передбачають залучення фінансових ресурсів із внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування та інвестицій у вигляді біотехнологій на розвиток пріоритетних галузей економіки України, передусім тих, які розвиватимуться на інноваційній основі. Інтеграція – багатовекторна співпраця України з провідними країнами світу, рівноправне входження країни в світове співтовариство на правах економічного та політичного партнерства, що дасть змогу використовувати провідний світовий досвід у вирішенні нагальних суспільних проблем.

Висновки з цього дослідження. Враховуючи вище окреслені позиції, можна сказати, що йдеться про формування new Ukrainian society, Ukrainian brand, Ukraine-corporation, Ukrainian green economic, тобто країни, що діє як велике, але єдине і цілеспрямоване товариство, як держава інноваційного прогресивного, біоекономічного соціально орієнтованого розвитку з активним урядом і національно відповідальною елітою, які вважають прогрес та економічне зростання паралельно зі збереженням середовища існування та його відновленням своєю першочерговою метою. При цьому мають бути враховані новітні глобальні тенденції, що визначають перспективи світової економіки, зокрема, узгодження процесів розвитку базових суспільних сфер: економічної, екологічної та соціальної. Біоекономіка повною мірою відповідає концепції Сталого розвитку суспільства. Вона є саме тією системою, яка базується на сукупності розвитку цих трьох сфер.

Очевидно, що чинниками вибору для України (особливо в найближчій перспективі) будуть використання природно-ресурсного (з обмеженням по екології і національній безпеці), сільськогосподарського, а отже, й біоекономічного, трудового і транзитного потенціалів. Багатовекторність суспільного розвитку України передбачає входження як до ланцюгів, орієнтованих на світові економіки, які швидко зростають, що дає більше шансів для вирішення завдань неоіндустріалізації (структурна модернізація та перехід до «зеленої», (біо) економіки з урахуванням нових вимог посилення конкурентоспроможності держави на міжнародному рівні), так і до європейської інтеграції. Проте європейський вектор вимагає реальних дій та реформ, а деякі вчені, економісти, геополітики вважають, що цей напрям сьогодні обтяжений уповільненням економічного зростання й заго-стренням міжцивілізаційних суперечностей.

Саме тому біоекономічні засади формування пріоритетів економічного зростання лягли в основу встановлення оптимальних пропорцій соціально-екологічно-економічної системи української нації. Вони не загрожують її цілісності, а, навпаки, створюють можливості для подальшого динамічного розвитку, відтворення і встановлення рівноваги між потребами суспільства та обмеженнями навколишнього природного середовища. Цей розвиток є біоекономічним, екологоорієнтованим за своїм змістом і передбачає: розумне

зростання – біоекономіка, що базується на знаннях та інноваціях як єдиних елементах конкурентоспроможності; стійке зростання – розвиток ресурсозберігаючої, відновлювальної, низьковуглецевої і конкурентної біоекономіки; інклюзивне зростання – формування соціально орієнтованої і просторово цілісної біоекономіки з високим рівнем зайнятості населення; декаплінг-зростання – здатність національної економіки до нарощування економічної могутності, що не супроводжується підсиленням тиску на довкілля.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Байдала В.В. Біоекономіка в Україні: сучасний стан та перспективи / В.В. Байдала [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/user/Downloads/znpdau_2013_1_3_4.pdf.
2. Варламова С.І., Варламова І.С. Екологізація промисловості в Україні: проблеми та перспективи / С.І. Варламова, І.С. Варламова // Ефективна економіка. – 2016. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4753>.
3. Литвак О.А. Біоекономічний підхід у розвитку аграрного сектора економіки: теоретико-методичні та практичні аспекти / О.А. Литвак. – Миколаїв : МНАУ, 2015. – 88 с.
4. Мартусенко І.В., Погрішук Б.В. Регіональна економіка : [підручник] / І.В. Мартусенко, Б.В. Погрішук. – Тернопіль : Крок, 2015. – 626 с.
5. Мартусенко І.В. Напрямки екологізації економіки в Україні / І.В. Мартусенко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/issue-11-2016/19-vipusk-11-cherven-2016-r/2082-martusenko-i-v-napryamki-ekologizatsiji-ekonomiki-v-ukrajini>.
6. Погрішук Б.В., Мартусенко І.В. Біоекономічні фактори розвитку АПК регіону / Б.В. Погрішук, І.В. Мартусенко // Регіональна економіка. – 2015. – № 3. – С. 98–107.
7. Талавирия М.П. Розвиток біоекономіки та управління природокористуванням в умовах глобалізації : [монографія] / М.П. Талавирия, А.М. Клименко, В.В. Жебка [та ін.]. – К. : Лисенко М.М., 2012. – 339 с.
8. Екологізація економіки: теоретико-методологічний аспект / Ю.Ю. Туниця, Е.П. Семенюк, Т.Ю. Туниця // Економічна теорія. – 2011. – № 2. – С. 5–15.
9. Щеглюк С.Д. Інтелектуальний потенціал регіону у контексті виникнення та впровадження нових видів економічної діяльності / С.Д. Щеглюк // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональні суспільні системи: ресурси і механізми ефективного управління : збірник наукових праць. – 2005. – Вип. 2 (58). – С. 325–337.